

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 28-11-2021 r.

Marcin Wiącek

WZF.519.11.2021.GK/TO

**Pan
Mariusz Błaszczak
Minister Obrony Narodowej**

e-mail: kontakt@mon.gov.pl

Szanowny Panie Ministrze,

uprzejmie informuję, iż do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa korespondencja od kandydatów do służby wojskowej, dotycząca uzależnienia ich powołania od zaszczepienia przeciwko COVID-19. Problem dotyczy głównie terytorialnej służby wojskowej oraz okresowej służby wojskowej żołnierzy rezerwy. W niniejszej sprawie zwrócono się do Departamentu Kadr Ministerstwa Obrony Narodowej o informacje.

Z wyjaśnień otrzymanych od I Zastępcy Szefa Sztabu Generalnego wynika m.in., iż w aktualnych warunkach stanu epidemii Covid-19 w Polsce, w celu ochrony zdrowia i życia stanu osobowego pododdziałów oraz aby nie narażać na obniżenie zdolności i gotowości bojowej jednostek wojskowych, w stosownych wytycznych Szefa Sztabu Generalnego WP zostały określone warunki dotyczące zaszczepienia na COVID-19, jakie powinni spełniać kandydaci powoływani do służby wojskowej, wynikającej z potrzeb Sił Zbrojnych.

Jednocześnie podkreślono, iż zgodnie z wytycznymi, komunikatami i rekomendacjami Ministerstwa Zdrowia, osoby które przebyły zakażenie wirusem SARS-CoV-2 mogą być zaszczepione przeciwko COVID-19 już po 30 dniach od dnia uzyskania pozytywnego testu na obecność wirusa, zatem kandydaci do służby będący w takiej sytuacji mogą spełnić wymagania do powołania do służby.

Odnosnie osób posiadających jedynie negatywny wynik testu w kierunku wirusa SARS-CoV-2, wyjaśniono, że powołanie do służby wojskowej realizowane jest na wskazany okres, dlatego ważne jest zachowanie bezpieczeństwa (zapewnianego szczepieniem) nie tylko w dniu powołania i przyjęcia do jednostki wojskowej, lecz w całym okresie pełnienia służby.

Na wstępie pragnę podkreślić, że Rzecznik Praw Obywatelskich nie ocenia merytorycznej zasadności przyjętych przez Szefa Sztabu Generalnego rozwiązań, a jedynie ich umocowanie w obowiązujących przepisach, które są w tym zakresie jednoznaczne.

Obowiązek obrony Ojczyzny wynika z art. 85 ust. 1 Konstytucji. Niniejsza norma konstytucyjna, będąca wyrazem wierności Rzeczypospolitej Polskiej oraz troski o dobro wspólne (art. 82 Konstytucji) jest powiązana z takimi wartościami konstytucyjnymi jak zasada niepodległości państwa (art. 5 Konstytucji), której realizację powierzono Siłom Zbrojnym RP (art. 26 Konstytucji). Realizacja obowiązku obrony Ojczyzny przez obywateli warunkuje zatem zdolność państwa do realizacji jego zadań wynikających z art. 5 Konstytucji. Należy przy tym pamiętać, że ochrona bezpieczeństwa państwa może wymagać ograniczenia praw i wolności obywatelskich. Granice tego ograniczenia określone zostały w art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Podstawowym sposobem realizacji obowiązku obrony Ojczyzny jest obowiązek służby wojskowej. Przepis art. 85 ust. 1 Konstytucji nie formułuje konstytucyjnego prawa podmiotowego do odbycia służby wojskowej w określonej postaci. W myśl art. 85 ust. 2 Konstytucji zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa. Innymi słowy, o ile niniejsza norma konstytucyjna daje ustawodawcy względną (patrz akapit wyżej) swobodę w kształtowaniu treści tego obowiązku, o tyle jednoznacznie wskazuje ustawową formę takiego aktu normatywnego.

Na gruncie ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2021 r. oz. 372 ze zm.) określone zostały jedynie zasady poddawania badaniom lekarskim i psychologicznym oraz szczepieniom ochronnym żołnierzy skierowanych do okresowej służby wojskowej poza granicami państwa (art. 132e ust. 5). Z ustawy nie wynika jednak, w żadnym zakresie, obowiązek szczepień ochronnych dla żołnierzy.

Jeżeli inne wartości konstytucyjne, takie jak bezpieczeństwo państwa, na straży, którego stoją Siły Zbrojne (art. 5 w zw. z art. 26 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji) czy z drugiej strony – bezpieczne warunki służby żołnierzy (art. 66 ust. 1 w zw. z art. 68 ust. 4 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji) przemawiają za wprowadzeniem obowiązku szczepień ochronnych przeciwko COVID-19, to należy je wprowadzić we właściwej formie, którą na gruncie art. 85 ust. 2 Konstytucji pozostaje ustawa.

Dopóki przepis art. 85 ust. 2 Konstytucji nie zostanie wykonany w niniejszym zakresie, wszelkie akty normatywne (w tym w szczególności decyzje, wytyczne, zalecenia, komunikaty czy rekomendacje Ministra Zdrowia) pozostają w kolizji z zasadą praworządności (art. 7 Konstytucji).

Na marginesie omówionej praktyki należy wskazać także na pewien paradoks polegający na tym, iż np. niezaszczepiony żołnierz rezerwy, który otrzymał kartę powołania będzie mógł unikać okresowych ćwiczeń wojskowych. W tym zakresie wpływają do mnie wnioski zaszczepionych żołnierzy rezerwy, wskazujące na nierówne traktowanie żołnierzy w zakresie realizacji powszechnego obowiązku obrony. Z perspektywy osoby, której wezwanie na ćwiczenia koliduje z wykonywaną pracą zawodową okoliczność niezaszczepienia stawia ją w sytuacji daleko bardziej korzystnej od osoby zaszczepionej, znajdującej się w podobnym położeniu. Mówiąc wprost istniejąca praktyka pomijania niezaszczepionych rezerwistów w ćwiczeniach wojskowych może wręcz zniechęcać do udziału w programie szczepień.

Działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o odniesienie się do przedstawionego problemu i rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu jego rozwiązania.

Pozostaję z wyrazami szacunku,

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/